

برخی موسسه‌های مالی نام ظاهریشان «خیره» است اما فعالیت‌های اقتصادی خاصی انجام می‌دهند و به هیچ‌رو هم زیر بار شفاف‌سازی مالی نمی‌روند.

۷ هزار مؤسسه خیره فعالیت اقتصادی می‌کنند؛

«۲۵۰ نفر با تشکیل مافیا در کشور، ۹۶ هزار میلیارد تومان را مدیریت می‌کنند و پاسخ‌گوی دولت و مردم هم نیستند!»؛ هفت‌هزار مؤسسه خیره در کشور کار اقتصادی می‌کنند و یک صفحه هم صورت‌حساب مالی ارائه نمی‌کنند؛ «برخی از این مؤسسات دارای شرکت هواپیمایی به ارزش شش میلیارد دلارند که با این وضعیت نمی‌توان جلوی فساد و رانت اقتصادی را گرفت».

اینها سخنان تکان‌دهنده رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس است. هرچند بیش از دو سال است که محمدرضا پورابراهیمی این موضوع را پیگیری می‌کند و پیش از این هم آمار این‌چنینی ارائه کرده است، اما باز هم آمارهایش نگران‌کننده است. موضوع جایی جدی و پرتالهاب می‌شود که پیش از این قانونی درباره دسترسی عموم به اطلاعات شرکت‌های شبه‌دولتی در مجلس تصویب شد؛ مصوبه‌ای که در میدان عمل موفق نبود. این قانون با تغییراتی دوباره به تصویب رسیده و رئیس‌جمهوری آن را برای اجرا به تمام دستگاه‌ها ابلاغ کرده است. با وجود این هنوز آتش همان آتش است و کاسه همان کاسه. پیش از این شش وزیر در پاسخ به پرسش نماینده‌هایی مانند پورابراهیمی درباره علت منتشرنشدن اطلاعات از سوی این نهادها گفته بودند: «قانون پیشین ضمانت اجرائی لازم ندارد و برخی دیگر هم به ما گفته‌اند اطلاعات این نهادها محرمانه است و نمی‌توانند این نهادها را ملزم به پاسخ‌گویی کنند».

شاید در پاسخ وزرا چند نکته مهم مستتر باشد؛ نخست اینکه ممکن است همه نگرانی مجلس‌نشینان و دولتمردان از این روند کدر و تیره، ماجراهای مربوط به «پول‌شویی» باشد. دیگر آنکه «محرمانه‌بودن» اطلاعات این نهادها خود به اندازه کافی پرسش‌برانگیز است. چرا اطلاعات اینها محرمانه است؟ آیا همین محرمانگی گمانه‌اتصال این نهادها به افراد یا سازمان‌های خاص را تقویت نمی‌کند؟ چرا باوجود آنکه چندی پیش «قانون شفافیت ساختار و اطلاعات مالی شرکت‌ها و بنگاه‌های دولتی» تصویب شد، این قانون کارایی لازم را ندارد و رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس همچنان نگران است؟ اصلا این نهادها از کجا مجوز می‌گیرند؟ چگونه قدرتمند می‌شوند؟ هادی حق‌شناس، کارشناس اقتصادی به این پرسش‌ها پاسخ داده است؛ اما پیش از آن ممکن است این پرسش پیش بیاید که «پول‌شویی یعنی چه»؟

پول‌شویی به زبان خیلی ساده تصور کنید فردی از راه فروش مواد مخدر صد میلیون تومان به دست آورده است. او نمی‌تواند این پول را به راحتی وارد سیستم پولی کشور کند؛ پس ناچار است از راهی، این پول را قانونی جلوه دهد؛ اما یک مؤسسه خیره چطور می‌تواند این پول کثیف (سیاه یا غیرقانونی) را پاک و سالم جلوه دهد؟ موضوع ساده است. فروشنده مواد مخدر می‌تواند مثلا از صد نفر بخواهد، این صد میلیون تومان را در قالب صد کمک یک‌میلیون‌تومانی به مؤسسه بدهند. به این ترتیب این صد میلیون تومان وارد مجرای پولی قانونی می‌شود. از سوی دیگر این مؤسسه می‌تواند این صد میلیون تومان را در قالب صد کمک یک‌میلیون‌تومانی (بدون سود یا با سود) به مردم وام دهد و در کوتاه‌مدت باز پس گیرد.

سوء مدیریت‌ها ربطی به استخبار ندارد

پیش از پاسخ به پرسش‌های بالا، نکته جالب دیگری که رئیس کمیسیون اقتصادی بیان کرده این است که «۴۰ درصد سهام بزرگ‌ترین شرکت‌ها با عنوان سهام عدالت را واگذار کردیم؛ وقتی دولت این بنگاه‌ها را اداره می‌کرد پاسخ‌گو بود؛ اما در حال حاضر سهام بیش از ۶۰ بنگاه اقتصادی بزرگ به نام سهام عدالت واگذار شده و کاغذی هم دست مردم داده‌اند که نه سودی دارد، نه حق رأیی و هیچ خیری هم از سهام عدالت ندارند. دولت حضور ندارد و مردم هم از این سهام عدالت خیر ندارند؛ در حالی که اگر این آشفته‌بازاری‌ها جمع نشوند، برای کشور یک فاجعه خواهد بود». به گفته پورابراهیمی، برخی سوءمدیریت‌ها و بی‌کفایتی مدیران در بخش اقتصادی ربطی به استخبار ندارد و باید اصلاح ساختارها در اقتصاد انجام شود. او از آزادسازی سهام عدالت از سوی نمایندگان در مجلس خبر داد و گفت: اگر دولت لایحه آزادسازی را ارائه نکند، مجلس وارد

عمل خواهد شد. او با بیان اینکه «طرح شفافیت اطلاعات و صورت حساب‌های بنگاه‌های اقتصادی را در مجلس مصوب کردیم»، اضافه کرد: متأسفانه در حال حاضر در سطح کشور هفت‌هزار مؤسسه خیریه که کار اقتصادی می‌کنند و یک صفحه هم صورت حساب مالی نمی‌دهند در حال فعالیت هستند و برخی از این مؤسسات دارای شرکت هواپیمایی به ارزش شش میلیارد دلارند که با این وضعیت نمی‌توان جلوی فساد و رانت اقتصادی را گرفت. براساس این مصوبه که در کمیسیون اقتصادی مجلس مصوبش کردیم، تمامی بنگاه‌ها ملزم به ارائه اسناد و شفاف‌سازی مالی هستند و اگر بنگاه‌ها شفاف‌سازی را انجام ندهند، دارای شرکت براساس مفاد مصوبه کمیسیون اقتصادی مجلس بلوکه خواهد شد.

«نخستین نکته‌ای که درباره رقم ۹۶ هزار میلیارد تومان که رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس می‌گوید در دست ۲۵۰ نفر است، می‌توان گفت این است که این رقم نسبت به نقدینگی موجود در کشور، چندان بالا نیست؛ هرچند در یک اقتصاد شفاف و سالم همین میزان هم می‌تواند در بازار پول اختلال ایجاد کند». اینها را هادی حق‌شناس می‌گوید. او توضیح می‌دهد که دو نوع مؤسسه خیریه در کشور فعالیت می‌کند که هیچ‌کدام از این دو نوع مجوز فعالیت ندارند، اما به یک دسته می‌توان به چشم مفید و سودمند نگریست و آن دسته دیگر، اختلالات مهمی در بازار پول ایجاد می‌کنند و حضورشان برای اعتماد اجتماعی بسیار مضر است. نکته مهم اما این است که هیچ‌یک از این انواع مؤسسات «مجوز بانک مرکزی» ندارند.

حق‌شناس در توضیح نوع سودمند این خیریه‌ها توضیح می‌دهد: بسیاری از اینها زیر نظر مساجد، بنگاه‌ها و کارخانه‌ها یا دوره‌های خانوادگی اداره می‌شوند. فلسفه تشکیل این خیریه‌ها هم دادن وام بدون سود و حل دغدغه‌های مالی کوچک و متوسط افراد نیازمند و همچنین حل مشکلات صنفی است. او تأکید می‌کند: فراموش نکنیم که منابع این‌گونه صندوق‌ها در بانک‌های مجوزدار، نگهداری می‌شود؛ این نکته نشان می‌دهد که منابع این خیریه‌ها درون مؤسسات بدون مجوز نگهداری نمی‌شود. این روند خلاف مسیری است که نوع دیگر نهادهای خیریه (نوع مضر آنها) رفتار می‌کنند. نکته دیگر اینکه چنین مؤسساتی از مردمی که به هم اعتماد دارند تشکیل شده‌اند و احتمال پول‌شویی در آنها بسیار پایین است.

این اقتصاددان ادامه می‌دهد: پس خیریه‌هایی که به شکل خانوادگی، مسجدی یا درون یک نهاد، اداره می‌شوند، بیشتر منابعشان را در بانک‌های مجوزدار و رسمی کشور نگه می‌دارند. در واقع اینها کمترین اختلال را در روند پولی کشور ایجاد می‌کنند. او می‌گوید: به بیان بهتر، برخی مواقع حتی اینها را می‌توانیم کمک‌حال بانک مرکزی و نظام بانکی کشور بدانیم؛ چراکه پس‌اندازهای کوچک خانوارها را به سوی بانک‌های رسمی هدایت می‌کنند. اینها به عنوان حلقه واسطه خانوارهای کوچک و بانک‌های رسمی عمل می‌کنند.

حق‌شناس تأکید می‌کند: اما نوع دیگری از مؤسسات هستند که نام ظاهری‌شان «خیریه» است، اما فعالیت‌های اقتصادی خاصی انجام می‌دهند و به هیچ‌رو هم زیر بار شفاف‌سازی مالی نمی‌روند. اینها نه از بانک مرکزی مجوز رسمی فعالیت گرفته‌اند و نه به مهم‌ترین مرجع پولی کشور جواب پس می‌دهند. بسیاری از آنها پول‌شویی می‌کنند. بسیاری از آنها هم به دلیل وابستگی به نهادهای «خاص»، اصلاً الزامی در پاسخ‌گویی و شفاف‌سازی نمی‌بینند. اینها هستند که در بازار پول ایران اختلال ایجاد می‌کنند. او توضیح می‌دهد: وقتی قانونی تصویب شده است، این موضوع دغدغه دولت و مجلس به شکل هم‌زمان است، ولی کاری از پیش نمی‌رود، مصداق بارز «بی‌نظمی» و «بی‌قانونی» در کشور است. بانک مرکزی می‌تواند از راه مرجع قضائی ماجرا را پیگیری کند. آنها باید با تهیه گزارش و ارائه آن به قوه قضائیه، تقاضا کنند تا فعالیت این مؤسسات کنترل شود. عزم جدی در قوه قضا می‌تواند تا حدود زیادی از این روند پیشگیری کند. نتیجه همه این روند آسیب بسیار زیاد به بدنه پولی کشور است. تلاش‌های سیاست‌گذار پولی کشور بی‌ثمر می‌شود، اعتماد عمومی از بین می‌رود و نتیجه همه اینها متضرر شدن جامعه است.

برجسب ها: پولشویی [1]

فساد [2]